

N:o 51.

Ank. till Riksd. kansli den 2 april 1900, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja af kronan till-
hörig mark i Norrbottens län. (I. A.)*

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 44) af den 8 februari innevarande år meddelas, hurusom bergverksaktiebolaget Freja i en till Kongl. Maj:t stäld skrift af den 14 april 1898 — med förmälan att bolaget inköpt de utmål inom Gellivare socken af Norrbottens län, hvilka gemensamt benämndes Koskulls kullar, äfvensom de på kort afstånd derifrån belägna hemmanen Kaptensgården och Puoitak samt hade för afsigt att derstädes i ganska vidsträckt omfattning idka grufbrytning — anhållit att, enär bolaget för sin framtida verksamhet behöfde till plats för arbetarebostäder, kontors- och tjänstemannabyggnader, elektrisk kraftstation, smedja, verkstäder och förråd, upplag af skrot och oanvändbart berg med mera disponera den närmast omkring utmålen belägna mark, hvilken tillhörde kronan, för sådant ändamål måtte af sagda mark vardas åt bolaget på arrende upplåtet under hufvudsakligen enahanda vilkor, som kunde vardas fastställda vid ifrågasatt liknande upplåtelse af mark åt aktiebolaget Gellivare Malmfält, ett område, som funnes utmärkt å ett

vid ansökningen fogadt karteutkast och innehölle i areal omkring 250 hektar; dock hade bolaget, som förklarar sig villigt att underkasta sig enahanda begränsning af arrendetiden, som kunde varda bestämd för aktiebolaget Gellivare Malmfält, hemstält att, enär en bestämmelse, motsvarande den, som af vederbörande myndigheter föreslagits för upplåtelse af kronan tillhörig mark till sistnämnda bolag, eller att arrendeafgiften skulle fastställas blott för tio år i sänder, vore af beskaffenhet att bereda osäkerhet i sökandebolagets ekonomiska beräkningar för framtiden, hvilken osäkerhet måste af bolaget betraktas såsom en känbar olägenhet, arrendebeloppet måtte få bestämmas på en gång för hela arrendetiden, hvarjemte bolaget, då byggnader, tillhöriga annan än bolaget, icke funnes uppförda på det område, som vore föremål för bolagets ansökning, ansåge, att föreskrift om förfaringssättet med dylika byggnader icke vore erforderlig vid nu ifrågavarande upplåtelse.

I anledning af denna ansökning hade kammarkollegium, efter remiss, med öfverlemnande af två af bolaget till Kongl. Maj:ts ställda skrifter, dagtecknade den ena den 22 december 1898 och den andra den 25 januari 1899, äfvensom inhemtade yttranden af vederbörande öfverjägmästare, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet och domänstyrelsen, den 16 mars sistnämnda år afgifvit eget utlåtande, hvarefter ej mindre jernvägsstyrelsen, med öfverlemnande af en kartekopia öfver bolagets nuvarande område och det område, bolaget önskade få åt sig upplåtet, den 22 april nästlidet år i ärendet sig yttrat, än äfven kommerskollegium, efter inhemtande af vederbörande bergmästares yttrande, den 2 sistlidne januari med infordradt utlåtande inkommit.

I sin nyssberörda skrift af den 22 december 1898 hade bolaget — sedan öfverjägmästaren ifrågasatt, huruvida icke de för bolaget behöfliga byggnader och anläggningar hellre kunde förläggas till bolagets egna egor å hemmanet Kaptensgården än till kronans mark, samt, för den händelse att terrängförhållandena utgjorde hinder för dylika anläggningar å nämnda hemmans egor, föreslagit vissa ändringar i afseende å läge och gränser för det område å kronans mark, som skäligen kunde anses böra för ändamålet åt bolaget upplåtas — meddelat, att i anseende till terrängförhållandena å bolagets hemman Kaptensgården och Puoitak uppförande af byggnader eller för grufdrift erforderliga anläggningar der ej kunde ifrågakomma, men att bolaget icke hade något att erinra mot öfverjägmästarens ändringsförslag rörande läget för det område å kronans mark, som borde till bolaget upplåtas; hvar-

jemte bolaget i samma skrift vidare anført, att, sedan bolaget under sommaren år 1898 kunnat närmare utröna malmförekomsten och i sammanhang dermed stående förhållanden på platsen, och enär grundade förhoppningar förefunnnes, att omedelbart intill Koskulls kullens jernvägsstation komme att för bebyggande upplåtas ett tillräckligt stort område, som å ett vid skriften fogadt karteutkast utmärkts med streckning i grön färg, bolaget nu begränsade sin ansökning om jordupplåtelse till att afse allenast det område om 81 hektar, som å sistnämnda karteutkast betecknats med karminfärgad streckning. Då sistberörda område ej vore större, än som för bolagets verksamhet och utveckling vore oundgängligen nödigt, samt tillfälle komme att beredas såväl enskilde som stat och kommun att uppföra erforderliga byggnader å förenämnda till reglering för bebyggande afsedda område, anhölle bolaget, att bland de villkor, som vid bifall till bolagets sålunda begränsade ansökning kunde varda fastställda, icke måtte inflyta bestämmelser om skyldighet för bolaget att å det arrenderade området afstå mark åt Gellivare kommun för uppförande af allmänna hus eller för annat ändamål eller åt den, som inom området önskade idka annan rörelse eller yrke än grufbrytning, af tomtplats för bebyggande. Bolaget vore väl fortfarande villigt att underkasta sig öfriga i ansökningen den 14 april 1898 åsyftade villkor, men då nu ifrågavarande jordområde om 81 hektar vore för bolagets behof oundgängligen nödigt och komme att upptagas dels af bolagets byggnader, kraftledningar och utfartsbanor med mera, som kräfde stora anläggningskostnader och väl endast för bolaget hade egentligt värde, dels ock af stora upplag af berg och skrot, som efter arrendetidens utgång ej kunde bortskaffas, hemstälde bolaget, att bolaget måtte få med eganderätt förvärfva samma område; och hade bolaget i sin förenämnda skrift af den 25 januari nästlidet år förklaradt sig villigt att för området erlægga en köpeskilling, beräknad efter femtio kronor för hektar, eller således för hela området 4,050 kronor.

Sedan öfverjägmästaren fått tillfälle att yttra sig i anledning af hvad bolaget i sist omförmälda två skrifter anført och hemstält, hade öfverjägmästaren förklaradt sig icke hafva något att erinra mot att ifrågavarande område om 81 hektar blefve, under de bestämmelser, som för tryggande af statens intressen kunde finnas erforderliga, till bolaget på arrende upplåtet, hvaremot öfverjägmästaren ansett bolagets begäran att för 4,050 kronor få inköpa området böra lemnas utan allt afseende, helst

enligt vederbörande revirförvaltnings beräkning endast timmerskogen å området vore värd öfver 6,000 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade anfört, att det syntes vara obestriddligt, att bolaget med hänsyn till omfattningen af dess rörelse vore i behof af utrymme utöfver de utmål, som enligt grufvestadgan tilldelats detsamma. På grund häraf och då marken å bolagets hemman vore för ändamålet otjenlig samt det område om 81 hektar, som nu vore föremål för bolagets ansökning, icke kunde anses vara större, än bolagets behof kräfde, och ej heller vore för kronan behöfligt, funne sig Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra tillstyrka, att området måtte till bolaget upplåtas under eganderätt, dock med förbehåll att bolaget skulle vara pligtigt tåla det intrång, som kunde blifva en följd af framdragande af allmän väg öfver området eller utvidgning af utrymmet för den till Koskulls kullar ledande jernvägen. Ehuru den af bolaget för området erbjudna köpeskillingen, 4,050 kronor, med hänsyn till jordvärdet kunde synas fullt tillräcklig, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock, i betraktande af värdet af den på ifrågavarande område växande skog, att köpeskillingen borde höjas till omkring 7,000 kronor.

Jemte meddelande, att merberörda område om 81 hektar vore beläget inom kronan tillhörig odisponerad öfverloppsmark, hade domänstyrelsen förmålt sig icke hafva något att erinra mot områdets upplåtande åt bolaget på de vilkor, som i Kongl. Maj:ts proposition till 1898 års Riksdag föreslagits för upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark.

Kammarkollegium hade såsom sin åsigt uttalat, att för närvarande och innan närmare erfarenhet vunnits, huru förhållandena vid de stora malmfälten i Norrbottens län i allmänhet komme att utveckla sig, kronan ej borde afhända sig eganderätten till den mark, hvarom nu vore fråga. Deremot hade kollegium icke något att erinra vid, att det af bolaget begärda området om 81 hektar blefve för angifvet ändamål åt bolaget på arrende upplåtet under en tid af 50 år, dervid, beträffande de af bolaget ifrågasatta arrendevilkoren, kronan dock borde förbehålla sig att få hvarvtionde år reglera arrendeskillingen.

Jernvägsstyrelsen hade omförmålt, att i kontrakt, upprättadt den 1 juli 1898 mellan styrelsen, å statens vägnar, å ena, samt bolaget, å andra sidan, bolaget, mot det att staten åtagit sig anlägga en jernväg såsom bibana från Gellivare station å Luleå—Gellivare-banan till de bolaget tillhöriga, under den gemensamma benämningen Koskulls kullar betecknade

grufveutmål, förbundet sig, bland annat, att kostnadsfritt till staten öfverlemna all den enskilde tillhöriga mark, som för nämnda anläggning komme att erfordras. Då emellertid utsträckningen och beskaffenheten af det område, som för en framtida utvidgning af stationsanläggningen vid Koskulls kullar blefve behöfligt, icke för närvarande kunde bestämmas, hade styrelsen för sin del tillstyrkt bifall till bolagets ifrågavarande anhållan, under förutsättning, att bolaget förklarades skyldigt att, derest den kronomark, som till bolaget upplättes, eller någon del deraf framdeles blefve för utvidgningen af stationsområdet vid Koskulls kullar eller för anläggning af nya spår derutanför behöflig, till styrelsen utan någon som helst godtgörelse öfverlemna den för berörda ändamål erforderliga mark.

Bergmästaren i norra distriktet hade anfört hufvudsakligen, att det syntes vara otvifvelaktigt, att bolaget för exploitering af sina grufvor vore i behof af större utrymme, än det som upptoges af bolaget tillhöriga sex utmål, bland hvilka ett hade mycket litet yttinnehåll, samt att det utrymme af 81 hektar, som bolaget begärt i sin skrift af den 22 december 1898, ingalunda syntes vara för stort tilltaget, hvarför bergmästaren ansåge sig böra tillstyrka, att nämnda område måtte åt bolaget upplätas. Enär det kunde antagas komma att möta stora svårigheter att vid en blifvande afträdelse återställa marken i dess ursprungliga skick, då den antagligen till stor del vore belamrad med ofyndigt berg i stora massor med mera, syntes det vara för bolaget i flera afseenden lämpligast och nyttigast, om upplåtelsen skulle kunna ske med full eganderätt. Kunde upplåtelse med eganderätt ej ske, borde arrendetiden bestämmas så lång som möjligt till undvikande i möjligaste måtto af besvär för kronan och bolaget.

Slutligen hade kommerskollegium anfört, att med afseende å den korta tid, hvarunder bolaget utöfvat sin verksamhet, för närvarande saknades tillförlitlig grund för bedömande af omfattningen af det område i dagen, som kunde motsvara den blifvande rörelsens behof utöfver de af bolaget förvärfvade utmålsområden. I betraktande särskildt af hvad bergmästaren och Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört, kunde dock med visshet antagas, att bolaget, under förutsättning att rörelsen komme att drivas i den omfattning, som erfordrades för förräntande af det i företaget nedlagda kapital och hvartill mineralfyndigheternas mäktighet gafve anledning, vore i behof af ökad område till den areal, som vore ifrågasatt. Då derjemte på grund af hvad i ärendet förekommit finge antagas, att hvarken de bolaget tillhöriga hemman, i följd af desammas terräng-

förhållanden, vore för ifrågavarande ändamål lämpliga eller annan därför tjenlig mark skulle kunna af bolaget förvärfvas, ansåge sig kollegium kunna tillstyrka upplåtelse till bolaget af den areal af 81 hektar, som å den vid bolagets skrift af den 22 december 1898 fogade karta funnes med karminfärgad streckning betecknad. På sätt kammarkollegium anför, syntes det dock icke vara lämpligt, att åtminstone för närvarande upplåtelsen skedde under eganderätt, och, hvad anginge de vilkor, hvarunder upplåtelse åt bolaget af viss tids besittningsrätt till området borde ega rum, funne kollegium de bestämmelser, som meddelats vid upplåtelse åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark, böra lända till efterrättelse.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att af den kronan vid afvittringen i Gellivare socken tillfallna öfverloppsmark finge till bergverksaktiebolaget Freja på arrende under en tid af femtio år upplåtas det område, som, innefattande en areal af 81 hektar, funnes omförmäldt i bolagets skrift af den 22 december 1898 och å den vid skriften fogade karta till sina gränser närmare angifvet, dock med undantag af sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna till andra, samt under följande vilkor:

att bolaget skulle för ifrågavarande mark årligen senast den 14 mars erlagga arrende till belopp, som Kongl. Maj:t på gemensamt förslag af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt och bergmästaren i Norra bergmästaredistriktet bestämde för en tid af tio år i sänder;

att hus och byggnader, som vid den tid, då bolagets arrenderätt inträdde, funnes vara utan särskild från kronans sida gjord upplåtelse på området uppförda af andra än bolaget, under arrendetiden finge af egarne bibehållas tillika med nödigt tomtutrymme, hvilket senare, i händelse af tvist, skulle bestämmas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, mot det att egarne till bolaget erlade årlig afgäld, motsvarande den del af den bolaget åliggande arrendeskillning, som å tomten belöpte efter förhållandet mellan dennas areal samt hela det till bolaget upplåtna områdets ytinnehåll, dock med skyldighet för innehafvare af dylik lägenhet att afträda densamma, derest sådant kunde finnas erforderligt vare sig med hänsyn till bolagets behof af utrymme för sin rörelse, af helsovårdshänsyn eller för åstadkommande af ordnad byggnadsverksamhet; och skulle egare af

sådan lägenhet jemväl vara skyldig att afträda densamma i det fall, att å lägenheten inhystes personer, hvilka förde ett sådant lefnadssätt, att fara deraf uppstode för allmän ordning och sedlighet;

att i sistberörda fall lägenhetens egare skulle vara skyldig afträda densamma utan lösen, dock med rätt att inom viss, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämd tid bortförda af honom uppförda byggnader, hvaremot i öfriga fall lösen för byggnadernas värde skulle af bolaget erläggas samt, i brist af åsämjande, bestämmas af gode män; och skulle det tillkomma Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, i händelse af tvist, afgöra fråga om skyldighet att afträda lägenhet i fall, som i denna och nästföregående punkt omförmäldes;

att hvad i 3 § mom. 1 af gällande grufvestadga funnes föreskrifvet icke skulle ega tillämpning å hus, tomtplats eller trädgård, som befunnes å det till bolaget upplåtna område, derest icke Kongl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt fall funne sådana omständigheter föreligga, att inmutning icke finge ske närmare någon viss, på området befintlig byggnad, tomtplats eller trädgård, än hvad omförmälda § i grufvestadgan angäfve;

att, om bolaget nedlade grufvrörelsen eller bedrefve densamma i väsentligen minskad omfattning, det skulle ankomma på Kongl. Maj:t att förklara bolagets arrenderätt upphäfd, antingen helt och hållet eller till någon del af området, hvarjemte, för den händelse grufdrift af annan än bolaget komme att idkas inom området och för sådan af annan idkad grufdrift utrymme utöfver sedvanliga utmål visade sig behöfligt, Kongl. Maj:t skulle ega bestämma, att bolaget skulle afstå hvad som för ändamålet kunde anses erforderligt och skäligt; och skulle i fall, som i denna punkt afsåges, proportionerlig minskning af bolagets arrendeavgift ega rum;

att bolaget skulle vara skyldigt att, utan särskild ersättning, af området afstå hvad som enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande kunde finnas erforderligt för anläggning af allmän väg eller till utrymme för jernväg eller till för dess drift erforderliga anläggningar och anordningar;

att, om af anledning, som förut ej blifvit nämnd, det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke vore oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantoges, bolaget skulle vara skyldigt underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan;

att bolaget skulle öfvervaka, att åverkan icke skedde å den växande skogen inom området, samt i sin mån söka att till laga ansvar befordra dem, som till dylik åverkan gjorde sig skyldiga;

att bolaget på grund af nu ifrågavarande arrende icke skulle ega annan rätt till skogen å området, än att bolaget finge deis, efter anvisning af vederbörande skogstjensteman och derest från skogsvårdens synpunkt hinder icke mötte, erhålla nödigt byggnadstimmer till pris, som af domänstyrelsen bestämdes, dels ock afrödja skog, som funnes å tomtplats, mot ersättning, som domänstyrelsen likaledes bestämde;

att bolaget skulle tillhandahålla Kongl. Maj:ts befallningshafvande erforderliga medel för aflönande af den polisstyrka, som till ordningens vidmagthållande inom nu ifrågavarande och närmast derintill belägna område af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnades;

att den enligt gällande grufvestadga jordegare tillhörande rätt beträffande fyndigheters tillgodogörande icke på grund af nu ifrågavarande arrende finge tillkomma bolaget; samt

att bolagets arrenderätt icke finge af bolaget å annan öfverlätas, med mindre Kongl. Maj:t sådant medgäfvit.

Emot ifrågavarande framställning, som i hufvudsak fullkomligt öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts till nästlidet års Riksdag framställda, af utskottet tillstyrkta och af Riksdagen bifallna förslag angående upplåtande af mark till aktiebolaget Gellivare Malmfält, har utskottet icke haft något att erinra. En olikhet emellan nästlidet och innevarande års propositioner i dessa ämnen förefinnes visserligen deruti, att nu icke samtidigt föreligger förslag till upplåtande af mark till bebyggande af enskilde; men då, enligt hvad utskottet inhemtat och en i ärendet företedd karta jemväl utvisar, annat närgränsande, välbeläget område är under utläggande till stadsplan och förslag i sådant hänseende följaktligen är att inom kort förvänta, synes angifna omständighet icke böra inverka på förevarande frågas behandling och afgörande. Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts omförmälda proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 2 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
